TURUN SEUDUN KUNTIEN JÄTEPOLITIIKKA

TURUN SEUDUN KUNTIEN JÄTEPOLITIIKKA

esitys kunnille

Jätepolitiikka on valmisteltu yhteistyössä Lounaisrannikon jätehuollon kuntayhtymän osakaskuntien, Turun jätelaitoksen yhteistyökuntien ja Paraisten kaupungin edustajien kesken.

Tämä jätepolitiikka sisältää Turun seudun kuntien yhteisen ajatuksen siitä, minkälaiset periaatteet ohjaavat kaupunkiseudun kuntia niiden huolehtiessa lakisääteisten jätehuoltovelvoitteidensa toteuttamisesta.

Tämän jätepolitiikan toteuttamiskeinosta päätetään Turun kaupunkiseudun jätehuoltostrategian avulla, jossa konkreettisten vaihtoehtojen pohjalta etsitään keinot jätteidenkäsittelyratkaisuiksi ja muiksi jätehuollon toteuttamistavoiksi.

Tämän jätepolitiikan ja sitä seuraavien jätehuoltostrategisten valintojen pohjalta sovitaan yhteisestä toimintaorganisaatiosta, jonka puitteissa kuntien jätehuollon käytännön tehtävät Turun kaupunkiseudulla tullaan toteuttamaan.

TURUN SEUDUN KUNTIEN JÄTEPOLITIIKKA

1.

Jätehuolto toteutetaan siten, että se tukee kestävän kehityksen toteutumista kaupunkiseudulla. Jätehuollon toteutus perustuu mahdollisimman laajasti alueellisiin, ekologiset-, talous- ja sosiaaliset asiat huomioiviin ratkaisuihin ja täyttää kaikilta osin ympäristölainsäädännön vaatimukset.

2.

Jätteiden synnyn ehkäisyyn panostetaan siten, että erityyppisten jätteiden määrä vähenee kaupunkiseudulla vähintään valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti. Jätteiden synnyn ehkäisyä tuetaan ylläpitämällä monipuolista ja riittävää jäteneuvontaa ja tehokasta valvontaa sekä kehittämällä kunnallista hankintatoimintaa.

3.

Jätteiden haitallisuuden vähentämiseksi ongelmajätteiden vastaanotto toteutetaan kattavana ja korkeatasoisena. Kunnat jatkavat ja kehittävät yhteistyötään kotitalouksien ongelmajätteiden erilliskeräyksen järjestämisessä alueellaan.

4.

Jätteiden hyötykäyttöä tehostetaan siten, että valtakunnalliset jätteiden hyödyntämistavoitteet saavutetaan eri jätteiden osalta.

5.

Kaupunkiseudulla ylläpidetään toimivaa ja monipuolista jätteiden syntypaikkalajittelua, johon perustuu sekä jätteen hyödyntäminen materiaalina että polttokelpoisen, muuhun hyötykäyttöön soveltumattoman jätteen sisältämän energian hyödyntäminen sekä eloperäisen jätteen sisältämien ravinteiden ja humuksen hyödyntäminen. Jätevesilietteet pyritään hyödyntämään mahdollisimman suuressa määrin maanparannusaineena.

6.

Jätteiden käsittelypaikkojen ylläpito sekä kunnille kuuluvan jätehuollon ohjaustyö toteutetaan kaupunkiseudulla alueen kuntien yhteistyönä. Kunnat voivat yhteistyönsä puitteissa sopia myös siitä, että käsittelypalvelut tai osa niistä ostetaan yksityiseltä yritykseltä siten kuin jätehuoltostrategian pohjalta päätetään.

7.

Jätteiden kuljetus kaupunkiseudulla voidaan hoitaa joko sopimusperusteisesti tai kunnan järjestämänä kunkin peruskunnan päätöksen mukaisesti.

8.

Kunnat sopivat Turun kaupunkiseudun yhteistyöalueen laajuudesta ja yhteistyön sisällöstä sekä hallinnollisesta muodosta.

9.

Jätehuollon kuntatason ympäristönsuojelun- ja terveydensuojelun viranomaisvalvonta toteutetaan kaupunkiseudulla kuntakohtaisesti.

10.

Seudulliset käsittelypaikat suunnitellaan ja mitoitetaan siten, että kestävän kehityksen vaatimukset täyttävä ja monipuolinen jätteenkäsittely on kaupunkiseudulla mahdollista.

11.

Jätehuollon kustannukset katetaan "aiheuttaja maksaa" -periaatteen nojalla eli jätteen tuottajat maksavat kaikki jätehuollosta aiheutuvat kustannukset. Kunnat eivät käytä verotulojaan jätehuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannuksien kattamiseen. Poikkeuksen tästä voi muodostaa vanhojen käytöstä jo poistettujen käsittelypaikkojen jälkihoito, joka on kunkin peruskunnan vastuulla.

12.

Jätehuoltopalvelut järjestetään korkealaatuisina siten, että ne ovat asiakasläheisiä, päätöksenteoltaan läpinäkyviä ja kustannuksiltaan maamme muihin suuriin kaupunkiseutuihin verrattuna kilpailukykyisiä.

PERUSTELUT

1.

Jätelain (JL 1072/1993) tavoitteena on tukea kestävää kehitystä edistämällä luonnonvarojen järkevää käyttöä sekä ehkäisemällä ja torjumalla jätteistä aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle.

Varsinais-Suomen Agenda 21:n ja kuntien kestävän kehityksen ohjelmien tavoitteet ohjaavat osaltaan jätehuollon suunnittelua ja toteutusta Turun seudulla.

Jätehuoltoa koskevan lainsäädännön muutokset tuovat lähivuosina runsaasti uusia vaatimuksia jätehuollon toteuttamiselle. Merkittävimpiä muutoksia sisältävät jätteen käsittelyä koskevat säädökset: Vnp kaatopaikoista (861/1997 ja muutos 1049/1999) sekä direktiivi jätteenpoltosta (2000/76/EY).

Vuoden 2005 jälkeen biohajoava jäte tulee ottaa erilleen kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä.

2.

Jätteen synnyn ehkäisy on jätelainsäädännön mukaan jätehuollon keskeisiä tavoitteita. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa ehkäisylle on asetettu myös määrällisiä tavoitteita. Uudessa parhaillaan valmisteilla olevassa suunnitelmassa on asetettu jätteen synnyn ehkäisyn tavoitteet eri toimijaryhmille sekä tärkeimmille jätelajeille.

Yhdyskuntajätteelle asetettu tavoite on, että vuonna 2005 yhdyskuntajätettä syntyy ainakin 15 % vähemmän kuin kasvuennusteiden perustella voisi odottaa.

Jätelajikohtaiset jätteiden synnyn ehkäisytavoitteet vuoteen 2005 mennessä vaihtelevat 5-20% verrattuna vuosien 1992-94 lähtötilanteeseen.

Jätelaki (JL 68§) edellyttää myös kunnilta jäteneuvonnan järjestämistä. Samoin laki (JL 4§) edellyttää, että kunnat käyttävät omassa toiminnassaan mahdollisimman paljon tuotteita, jotka on valmistettu kierrätysmateriaalista tai muutoin tukevat jätteiden määrän vähentämistä tai hyötykäyttöä.

3.

Ongelmajätteet muodostavat jätehuollon ympäristövaikutusten kannalta merkittävimmän osan. Ne saattavat toisaalta estää jätteiden hyötykäytön ja vaikeuttaa jätteiden terminaalikäsittelyä, sekä polttoa että sijoittamista kaatopaikoille. Tämän vuoksi ongelmajätteiden eriyttäminen muista jätevirroista on jätehuollossa keskeinen tehtävä.

Turun kaupunkiseudulla ongelmajätehuollon järjestelyihin on kiinnitetty paljon huomiota. Kuntien yhteistyönä on järjestetty kattava kotitalouksien ongelmajätteiden keräily, joka perustuu muun muassa säännöllisesti kiertävän ongelmajäteauton yhteiskäyttöön. Jätelain mukaan kuntien vastuu ongelmajätteiden keräilyn ja vastaanoton järjestelyissä rajoittuu kotitalouksien ja maatalouden ongelmajätteisiin. Tuotanto- ja muusta yritystoiminnan ongelmajätehuollosta vastaa kokonaisuudessaan jätteiden tuottaja.

4.

Jätteiden valtakunnalliset hyödyntämistavoitteet on kirjattu valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan. Valmisteilla olevassa jätesuunnitelman päivityksessä tarkistetaan toimijaryhmille ja keskeisille jätelajeille asetettuja tavoitteita. Aineena ja energiana hyödynnettävien jätejakeiden osalta (kuten pahvi, paperi, metalli, lasi) hyödyntämistavoitteet tulevat olemaan vähintään 70%.

Yhdyskuntajätteen hyödyntämistavoite vuoteen 2005 mennessä on vähintään 70% (nykyinen suunnitelma). Turussa yhdyskuntajätteiden hyödyntämisaste on viime vuosina ollut noin 60%, joka on Suomen oloissa korkea luku. Teollisuus- ja rakennustoiminnan jätteiden sekä yhdyskuntalietteiden hyödyntämistavoite on 70%, maaseutuelinkeinojen 90% sekä energia- ja vesihuollon jätteiden 50% (nykyinen suunnitelma).

Tavoitteisiin pääseminen edellyttää jatkossakin sitä, että merkittävä osa jätteestä hyödynnetään energiana.

5.

Lähes kaikissa Turun seudun kunnissa on voimassa jätehuoltomääräykset, jotka edellyttävät hyötykäyttöön kelpaavien jätteiden ja ongelmajätteiden syntypaikkalajittelua. Myös palamaton jäte on pidettävä erillään muusta jätteestä. Lajittelun toteutumista tulee edelleen tehostaa, jotta käsittelypaikoille (kaatopaikka tai polttolaitos) toimitettava jäte on laadullisesti kelvollista.

Jätteen energiasisällön hyödyntäminen polttamalla on tulevaisuudessakin tärkeä ja välttämätön käsittelyvaihtoehto, jos hyötykäyttötavoitteet halutaan saavuttaa. Tällä hetkellä Orikedon polttolaitoksesta saatavalla energialla katetaan noin 8% Turun kaukolämpöverkon piirissä olevien kiinteistöjen vuotuisesta lämmöntarpeesta.

Biojätteen ja jätevesilietteiden osalta ensisijaisena tavoitteena on se, että jätteen ravinteet ja humus hyödynnetään. Tehtyjen selvitysten perusteella Turun kaupungin keskuspuhdistamon lietteen ravinteet (fosfori ja typpi) riittävät varsin laajojen viljelyalueiden ravinteiksi (typpi noin 27-34 km^2 ja fosfori noin 180-220 km^2).

6.

Jätelain (13§) mukaan kunnat ovat velvollisia huolehtimaan alueellaan syntyvän yhdyskuntajätteen (=kotitalousjätteen ja sen kaltaisen jätteen) hyödyntämisestä ja käsittelystä. Yhdyskuntajätteeksi lasketaan myös kotitalouksissa syntyvä biojäte ja sen hyödyntämis- ja käsittelyvelvoite on kunnalla. Sen sijaan jäteveden puhdistuksessa syntyvä liete ei ole normaalia yhdyskuntajätettä, joten sen käsittelystä on ensisijaisesti vastuussa lietteen tuottaja eli jäteveden puhdistamoa ylläpitävä (kunnan) vesilaitos.

Lain mukaan kunnat voivat huolehtia jätteen käsittelystä myös yhteistyössä. Toisaalta kunnat voidaan lain nojalla myös velvoittaa yhteistyöhön, jos se katsotaan jätehuollon järjestämisen kannalta tarpeelliseksi (JL 16§). Kunnat voivat huolehtia jätteen käsittelyä koskevan

järjestämisvastuun toteuttamisesta myös siten, että käsittelypalvelut annetaan kokonaan tai osittain muun yhteisön tai yksityisen yrityksen hoidettavaksi.

Nykyisellään kaupunkiseudulla käsittelypaikkoja ylläpitävät Turun kaupunki (Topinojan kaatopaikka ja Orikedon jätteenpolttolaitos), Lounaisrannikon jätehuollon kuntayhtymä (Isosuon jäteasema) ja Paraisten kaupunki (Rauhalan kaatopaikka). Muut kunnat käyttävät näiden käsittelypaikkojen palveluja sopimusperusteisesti. Lisäksi kaupunkiseudulla toimii joukko yksityisiä yrityksiä, jotka huolehtivat hyöty- ja ongelmajätteiden keräyksestä ja osittaisesta käsittelystä. Tärkeä osa hyötyjätteen kierrätyksessä on myös kaupunkiseudun kierrätyskeskuksilla, joita kunnat eri tavoin tukevat.

7.

Jätteiden keräily ja kuljetus on tärkeä osa jätehuollon kokonaisuutta. Jätelain 10§:n mukaan kunta voi joko ottaa hoitaakseen jätteenkuljetuksen ja keräilyn järjestämisen alueellaan tai sitten jättää asian markkinoiden hoidettavaksi siten, että kukin kiinteistönomistaja valitsee itsenäisesti jätteidensä kuljettajan. Molempia malleja on käytössä Turun kaupunkiseudulla. Lounaisrannikon jätehuollon kuntayhtymän alueella sovelletaan kunnan järjestämää jätehuoltomallia, kun taas muissa kunnissa käytetään ns. sopimusperusteista mallia. Kunnan järjestämässä mallissa keräilyn ja kuljetusten hintataso on laaja-alaisemman kilpailuttamisen johdosta yleensä alhaisempi kuin sopimusperusteisessa mallissa.

8.

Jätelain mukaisesti (JL 16 §) kuntien on tarpeen mukaan huolehdittava niille kuuluvasta jätehuollon järjestämisestä yhteistoiminnassa. Kaupunkiseudun kunnat teettivät vuonna 1997 selvityksen mahdollisuudesta siirtyä seudulliseen jätehuoltoyhteistyöhön. Asiaa valmistellut työryhmä esitti, että yhteistyöhön ryhdyttäisiin ja että se organisoitaisiin joko osakeyhtiön tai kuntayhtymän muotoon. Asia ei kuitenkaan edennyt lopulliseen päätöksentekoon saakka kaupunkien poliittisissa elimissä. Parhaillaan on käynnissä aiempaan selvitykseen perustuva täydentävä työ, jonka pohjalta voidaan tehdä uusi esitys yhteistyön muodoista.

Yhteistyössä tärkeän kokonaisuuden muodostaa myös jäteneuvonta, jonka osalta pitää sopia järjestämisvastuusta ja muista menettelytavoista. Tällä hetkellä jäteneuvonnasta vastaavat pitkälti kuntien ympäristöviranomaiset. Mikäli alueelle syntyy kuntien yhteinen jätehuoltoyhtiö, olisi mahdollista keskittää neuvontatyö myös sen tehtäväksi. Jätelain mukaan neuvonnasta aiheutuvat kustannukset ovat joka tapauksessa sellaisia kustannuksia, jotka tulee periä jätteen tuottajilta osana jätetaksaa.

9.

Jätelain 38 §:n mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätelain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista kunnassa. Turun kaupunkiseudulla valvontatehtäviä hoitavat kuntien ympäristönsuojeluasioista vastaavat lautakunnat ja niiden alaiset viranhaltijat. Samoin terveydensuojelulainsäädäntö edellyttää jossain määrin kuntatason jätevalvontaa. Myös näitä tehtäviä on mahdollista siirtää sopimusperusteisesti tai kuntayhtymäpohjalla kuntien yhteisesti hoidettavaksi, kuten joissakin kunnissa on tehtykin.

10.

Turun kaupunkiseudun nykyisille jätteenkäsittelypaikoille on haettava uudet ympäristöluvat ympäristönsuojelulain ja -asetuksen mukaisesti (YSL 86/2000, YSA 169/2000). Paraisten kaatopaikan ja Isossuon jäteaseman osalta ympäristölupahakemus on tehtävä vuoden 2002 loppuun mennessä ja Topinojan kaatopaikan osalta vuoden 2004 loppuun mennessä. Lupakäsittelyn jälkeen tiedetään varmasti, kuinka pitkään nykyisten paikkojen käsittelykapasiteetit riittävät. Jos tällöin jatketaan jätteenpolttoa vähintään nykyisessä laajuudessa (50 000 t vuodessa), on todennäköistä, että nykyisten käsittelypaikkojen kapasiteetit riittävät varsin pitkälle tulevaisuuteen.

Käsittelypaikkojen rakentamisessa ja ylläpidossa on käytettävä parasta taloudellisesti käyttökelpoista tekniikkaa sekä mahdollisimman hyvää terveys- ja ympäristöhaittojen torjuntamenetelmää (JL 6§).

11.

Jätelain 27§ mukaan jätteen haltija vastaa jätteestä aiheutuvista kustannuksista. Kunnalla on oikeus kantaa järjestämästään jätehuollosta ja siihen liittyvistä tehtävistä sille aiheutuvien kustannusten kattamiseksi jätemaksua.

Jätteen käsittelystä on kannettava jätemaksu, jolla katetaan vähintään käsittelypaikkojen perustamisesta, käytöstä, käytöstä poistamisesta ja jälkihoidosta sekä hyötyjätehuollosta ja jäteneuvonnasta aiheutuvat kustannukset.

Jätetaksoista päätöksen tekee jätelain perusteella kunkin kunnan valtuusto.

Turun kaupunkiseudulla on viime vuosina pääosin katettu kuntien ylläpitämillä jätteenkäsittelymaksuilla käsittelypaikoista aiheutuneet kustannukset. Sekalaisen yhdyskuntajätteen jätteenkäsittelymaksun suuruus on ollut noin 50 euroa tonnilta (ilman jäteveroa, joka on 15 €/t). Asukasta kohden vuotuiset jätehuoltokustannukset vaihtelevat 25-50 euroon asuinpaikasta ja kotitalouden rakenteesta riippuen.

Koska useat kaupunkiseudun kaatopaikoista ja muista jätteenkäsittelypaikoista on otettu käyttöön jo ennen nykyisen jätelainsäädännön voimaantuloa, ei niiden jälkihoitoon ole kunnissa täysimääräisesti varauduttu. Koska kustannukset voivat suurestikin vaihdella kuntakohtaisesti, on tulevan yhteistyön kustannusvaikutusten ennakoimiseksi tarkoituksenmukaista pitää vanhojen käsittelypaikkojen kunnostusvastuu peruskunnilla.

12.

Toimivan jätehuollon kannalta on tärkeää, että jätehuoltopalvelujen käyttäjät kokevat ne luotettaviksi ja laadukkaiksi sekä kustannuksiltaan kohtuullisiksi. Vaikka asukasta kohden lasketut jätehuoltokustannukset eivät nykyään nouse kovinkaan korkeiksi (25-50 €/vuosi) on tärkeää, että palvelujen käyttäjät tuntevat hintojen muodostumisen perusteet ja että taksapolitiikka mahdollisimman suuressa määrin kannustaa jätteiden määrän vähentämiseen ja ohjautumiseen ympäristönsuojelun ja jätteiden hyötykäytön kannalta oikeanlaiseen käsittelyyn.